

Nem zseniket, hanem gyerekeket kell oktatni

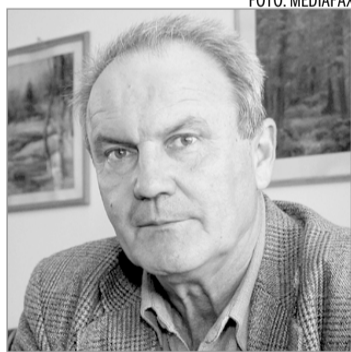
Tőkés András nyugalmazott pedagógus a román tanügyi rendszer rendellenességeiről

Negyvennégy évet tanított főállásban fizikatanárként Marosvásárhelyen, és a rendszerváltás után saját bőrén tapasztalta meg, mit jelent a közoktatás politikai alárendeltsége. Tőkés András a tanügyi rendszer néhány rendellenességét vettük górcső alá.

Közismert tény, hogy a romániai oktatás a padlón hever, semmilyen szempontból nem felel meg a kor elvárásainak. A cégek képviselői arra panaszkodnak, hogy nincs megfelelő szakmunkásképzés, ezért egyre több területen óriási a szakképzett munkaerőhiány. Nem jobb a helyzet a felsőoktatásban sem. Igaz, az utóbbi években a tanügyi minisztérium megtizedelte a diplomagyárakként működő, tudás nélkül egyetemi oklevelet áruló magánegyetemek hálózatát, de az állami egyetemi képzés sem sokkal eredményesebb. Ezt a doktori dolgozatokat százával összeméselő dilettánsok hada félmjelzi leginkább. Az egyetemek padjaiból kikerülő fiatal diplomások többségének semmiféle gyakorlati tudása nincs, mert a felsőoktatás is rég eltávolodott a cégek valós elvárásaitól.

Alaptantárgy, potyatantárgy?

Egyre többen teszik fel a kérdést: mi lehet a valós oka a romániai tanügyi lejtmenetnek? A témát a 44 évig Marosvásárhelyen főállásban, és azóta besegítő fizikatanárként dolgozó Tőkés András járja körül.

FOTÓ: MEDIAFAX

tuk körül, aki a rendszerváltás óta a román tanügyi reformját vagy, ennek hiányában a magyar tanügyi rendszernek a románról való leválását szorgalmazza. Úgy véli, a mostani áldatlan állapotok évtizedekkel korábbra nyúlnak vissza: „a kommunizmusban kialakult egy torz oktatási rendszer, amelyben az egyetlen pozitív dolog azoknak a tanáregyéniségeknek a munkája volt, akik ehhez az oktatáshoz valami pluszt hoztattak”. Az oktatás négy-öt alaptantárgyból állt – matematika, fizika, kémia, biológia –, és minden más potyatantárgynak számított. Mivel az egyetemek többségére ezekből az alaptantárgyakból kellett felvételizni, erre épült rá a tanárok feketetevékenysége, a párhuzamos magánoktatás, ami némiképp eltakarta a tanügyi rendszer súlyos hiányosságait. „A kommunizmus

utolsó évtizedében az egyetemi felvételi nehézségi foka öt-tízszere volt a mainak, így alakulhatott ki a magánórát adó sláger tanárok kasztja, akárcsak az orvosok vagy a mérnökök körében. Torz volta ellenére a rendszer társadalmi igényeket elégített ki” – magyarázza a marosvásárhelyi tanár.

Egyetemi képzés középiskolában?

A társadalom 1989 után radikálisan megváltozott, az új elvárásokhoz azonban a tanügy nem alkalmazkodott. Mivel nem idomult a társadalmi igényekhez, kicsúszott a lába alól a talaj. A rendszerből eltűnt a biztos pont. Azon kívül, hogy a tankönyvekből kivették a pártfőtitkár fényképét, a rendszerváltás után még hosszú évekig a kommunizmusban nyomtatott könyveket használták. „Amikor a lányom 1997-ben érettségizett, megkérdeztünk egy egyetemi tanárt, hogy földrajzra miből készüljön. A tankönyvből, ahol még az szerepelt, hogy a Szovjetunió mennyi búzát termel és a gyulakutai erőmű Maros megye ipari gyöngye? Ekkor ugyanis már egyik sem létezett”.

Tőkés András még nagyobb gondnak tartja, hogy a reálantárgyak jelentős része ugyanaz, mint 1989 előtt. Az addig potyatantárgyaknak tartott idegen nyelvek vagy az informatika főtantárggyá lépett elő. A Ceausescu-rendszer grandomániája a tanügyben többek között a matematika- és fizikaoktatásban nyilvánult meg, amit a rendszerváltás után teljes egészében átvettek. Európa országainak többségében a Romániában tanított 11–12-es matematikát főiskolákon és egyetemeken oktatják. A romániai érettségizők 70 százaléka a tananyagból alig ért meg valamit. Fogalmuk sincs, miért kell például integrálniuk. Tőkés szerint hasonlóan félresikerült a tizenkettedikes fizikaoktatás is, amelyben olyan tételek is vannak, amit pályafutása alatt néhány zseni értett meg, aki országos versenyekről hozott díjakat. Ez az oktatás teljesítményellenes, hiszen néhány kiemelkedően tehetséges fiatalat leszámítva a többség számára nem nyújt kézzelfogható tudást.

Politikusok játszótere

„A romániai tanügyi legnagyobb baja, hogy nincs a rendszerben elképzelés. Az elmúlt 28 év reformjai zömmel abban merültek ki, hogy évről évre különböző dátumokon kapják a diákok a vakációt, de más lényegi változás nem történt. A tanügy nem a társadalmi igények ki-

FOTÓ: PÁL ÁRPÁD

Az egyetemek padjaiból kikerülő fiatal diplomások többségének semmiféle gyakorlati tudása nincs

elégítésére törekszik” – fogalmaz Tőkés. Párhuzamos példaként az úthálózatot említi, amelynek fejlesztéséről szintén nincs országos elképzelés, csak tűzoltómunka folyik. Mivel semmi nem felel meg a társadalmi és a helyi közösségi igényeknek, az általános káosz a tanügy sem kivétel. E mentalitásnak lett az áldozata a marosvásárhelyi katolikus gimnázium is. Tőkés András szerint Romániában a kézenfekvő közösségi elvárásnak csak úgy lehet megfelelni, ha ezt felsőbb szinteken valaki akarja. Példaként említi, hogy ha a fűdőhelyéről híres szovátai iskolában a helyiek turisztikai osztályt szeretnének indítani, akkor mindenképp pártfogásra van szükségük. Ha történetesen nem odavalósi egy szenátor vagy a megyei tanácselnök – aki ennek érdekében oda szól az illetékes szervekhez –, a próbálkozás esélytelen. A tanügyi rendszer nem a társadalmi elvárásaink, hanem személyek kívánságának és érdekeinek felel meg.

Az a tény, hogy a magyar oktatás is belesimult a román oktatási tengerbe, elsősorban a döntéshozó magyar politikusok hozzáállásának tudható be – véli Tőkés András. A rendszerváltás után ugyanis az RMDSZ emberei behálózták a tanügyet. Ahol megtehették, a számukra megfelelő tanárokat juttatták iskolaigazgatói székhez, akiket nem szakmai képességeik, hanem szolgálékütségük és megbízhatóságuk alapján választottak ki. E politikailag ellenőrzött rendszerben egy nem RMDSZ-es pedagógusnak – aki ráadásul nyilvánosan fogalmazott meg ellenzéki elképzeléseket – nem osztottak lapot. Tőkés a saját példáját hozza fel: öccsének, Tőkés Lászlónak az 1989-es decemberi meghurcolása idején is megmaradhatott osztályfőnöknek a Bolyai Farkas Liceumban, de a rendszerváltás után, amikor szembehelyezkedett az RMDSZ politikai vonalvezetésével,

az iskola akkori igazgatója megtiltotta neki az osztályfőnökséget, nehogy félrenevelje a gyerekeket. Politikai meggyőződése miatt a pedagógusszövetség megyei szervezetének éléről is le kellett mondania, különben a szervezet nem pályázhatott sikeresen. Tőkés erre így emlékszik: „Borbély László, az RMDSZ erős embere megüzente kollégáimnak, hogy ha nem távozom, akkor ellehetetlenítik a szervezet működését”.

vásárhely egyik előkelő román informatikaosztályában helyettesített egy évig, ahol a naplóban csak 9-es és 10-es jegyek hemzsegtek, mígnem év végére kiderült, hogy fizikából legalább ötön-haton bukásra állnak, annyira gyenge volt a diákok felkészültsége. Az igazgató hónapokig járt a nyakára, hogy egy Mircea nevű diákját mégse buktassa meg, mert kap tőle egy üveg italt. A magyar iskolákban ennyire mégsem működik a lefi-

Az a tény, hogy a magyar oktatás is belesimult a román oktatási tengerbe, elsősorban a döntéshozó magyar politikusok hozzáállásának tudható be – véli Tőkés András.

„1990-ben egy jól képzett, kiváló magyar iskolaigazgatói közösség volt Erdély-szerte tanügyi intézményeink élén, amíg a politikum bele nem szólt kinevezésükbe, és helyükbe be nem ültette saját embereit. Ugyanez figyelhető meg az erdélyi tanfelügyelőségekben is. A jó magyar szakembereket legtöbb helyen felváltották a politikailag kinevezettek, akiknek egy erényük van: megfelelni kinevezőik elvárásainak. Példa erre a Maros megyei főtanfelügyelő-helyettes asszony, aki egy román tannyelvű osztályban volt a diákom, és az RMDSZ megbízásából ő képviseli a magyar oktatást, pontosabban ő tolmácsolja a román főtanfelügyelő elvárásait a magyar iskolákkal szemben” – magyarázza Tőkés a magyar oktatási rendszer rendellenességeit.

Régi beidegződések

A romániai oktatásra tökéletesen ráillik „a fejtől bűdösödik a hal” közmondás. A fentről jövő nyomásnak kevés tanár tud ellenállni. Tőkés András több történetet is elmesél, álljon itt két ékes példa. Maros-

zetés, de ott is sok a vidékről érkező, könnyen osztogatott gyerekekkel elkábított diák, akit hidegzenyőként ér, amikor valós tudásával szembesül. „Olyan szintizes diákom is volt a Bolyaiban, aki magyar iskolaigazgató gyerekeként került hozzánk kilencedikbe, és mire a tanév derekára értünk, a legtöbb jegye hármas és négyes volt. A gyerek lelkiileg összeroppant az önbizalomhiány miatt, úgy kellett újra elindítani és felzárkóztatni a többihez. „Ezek az egyéni esetek országos szinten óriási tömeget jelentenek, ami jól mutatja a tanügyi rendszer meghasonlását és gyenge színvonalát”. Tőkés András úgy véli, nincs román államérvék a tanügyi megreformálására. Ha volna ilyen, akkor a román nyelvtanulást nem használnák kintzoeszközként a magyar diákokkal szemben. Ezen a hibás rendszeren az erdélyi magyar tanügy átgondolt stratégiával tudna felülemelkedni, ha ebben magyar politikusaink partnerek és nem ellendrukkerek lennének.